

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА
ДЕПАРТАМЕНТ „ПСИХОЛОГИЯ”

Приет от НС на ИИНЧ на 08.03.2021 г.

(Протокол № 5)

Одобрявам: /п/

Директор: проф. д-р Й. Зографова

ПСИХОЛОГИЯ НА РАЗВИТИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО

Конспект за кандидат докторанти

1. Предмет, актуални задачи, развитие и перспективи на психология на развитието и образованието. Принципи и методи на изследване.
2. Психоаналитичната теория за развитието на психиката и личността. Характеристика на етапите на психосексуалното развитие.
3. Теория на привързаността (Джон Боулби) и съвременни изследвания на диадата „майка-дете“.
4. Теории за когнитивното развитие (Жан Пиаже, Лев Виготски). Теория за моралното развитие на Лорънс Колбърг.
5. Епигенетичната концепция на Ерик Ериксън за психосоциалното развитие.
6. Учене и развитие. Поведенчески и когнитивни теории за ученето. Учене през целия живот.
7. Мотивация. Вътрешна и външна мотивация. Стимули за учене. Оценяване знанията на учениците.
8. Играта и ролята ѝ за психичното развитие на детето. Социо-емоционално развитие в ранна и предучилищна възраст.
9. Познавателно и езиково развитие в ранна и предучилищна възраст. Наивни теории на детето за света.
10. Социализация в детско-юношеска възраст. Агенти на социализацията: семейство, връстници, училищна среда, телевизия, интернет, социални медии.
11. Поведенчески и емоционални разстройства в детско-юношеска възраст. Разстройства от аутистичния спектър. Специфични нарушения на способността за учене. Приобщаващо образование.
12. Психично развитие в юношеството. Юношество и психосоциална идентичност.

13. Фактори за рисково поведение в юношеството. Тютюнопушене, употреба на алкохол и психоактивни вещества, контрол на теглото и подобряване на външния вид, сексуално поведение, агресия, насилие, тормоз в училище и кибертормоз, самонараняване и суицид.
14. Психично развитие в периода на младостта и началото на ранната зряла възраст. Теория на Джефри Арнет за възникващата зрелост.
15. Психично развитие в зряла възраст. Криза на 30-те години и криза в средата на живота (Даниел Левинсън, Гейл Шихи).
16. Остаряването – физически, когнитивни, социални и личностни промени. Негативни стереотипи за стареенето. Успешно/здравословно стареене.
17. Психология на личността и професионалната дейност на учителя. Професионален стрес и бърнаут в учителската професия.
18. Особености на професионалната дейност на психолозите в училище. Психологично консултиране на деца, учители и родители. Тренинги, професионално ориентиране на учениците.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Александрова-Караманова, А. (2019). Външният вид при младите хора: между здравето и успеха. София, ДиоМира.
2. Александрова-Караманова, А. (2017). Употреба на електронни медии и здраве и благополучие на юношите. Психологични изследвания, 20(3), 481-495.
3. Александрова-Караманова, А. (2017). Поведенчески практики за намаляване на теглото при момчета и момичета в юношеска възраст: ефекти върху здравето и психичното благополучие. Психологични изследвания, 20(3), 509-524.
4. Атанасов, Н. (2019). Теории за психичното развитие в психоанализата. Четвърто издание. София, Нов български университет.
5. Атанасова-Трифенова, М. и кол. (2014). Стандарти за развитие и учене в ранното детство: от раждането до три години. Второ издание. С., Булвест Принт.
6. Атанасова-Трифенова, М. и кол. (2014). Скрининг тест за тригодишни деца /Ръководство/ С., Булвест Принт.
7. Атанасова-Трифенова, М., Лалова, Й., Богданова, Е., Попова, К. (2016). Подходът на учителите от детските градини към играта на децата в предучилищна възраст. Психологични изследвания, 19(2), 145-158.
8. Атанасова-Трифенова, М., Александрова-Караманова, А., & Пенева, Л. (2018). Професионалният опит и подготовката на учителите за успешна реализация на приобщаващо образование в детските градини. Педагогика, 90(8), 1122-1133.
9. Димитров, И. (2001). Увод в ортодоксалната психоанализа на развитието, София, Просвета.
10. Диси, Е., Райън, Р. (1992). Съвременно развитие на мотивационните изследвания. Българско списание по психология, 4, 5-16.

11. Деларош, П. (2011). Проблемите на юношеството. София, Център за психосоциална подкрепа.
12. Долто, Ф. (1995). Тийнейджърите. Най-после отговор на вашите въпроси. София, Наука и изкуство.
13. Ериксън, Е. (2013). Идентичност, младост и криза, София, Рива.
14. Иванов, Ст. (2013). Теория и практика на психологическото консултиране в образованието. София, УИ „Св. Кл. Охридски”.
15. Калчев, П. (2003). Тормоз и виктимизация от връстниците. София, Парадигма.
16. Калчев, П. (2012). Скала за агресия и виктимизация от връстниците. София, Изток-Запад.
17. Калчев, П. (2012). Многомерна скала за тревожност в юношеска възраст. С.: Изток-Запад.
18. Колоросо, Б. (2017). Тормоз в училище. Насилникът, жертвата и наблюдателят. София, Софтпрес.
19. Коралов, М. (2010). Кибертормозът. Брошура да родители, Уницеф, България.
20. Крайг, Г. (2000). Психология развития. 7-е международно издание, Санкт-Петербург, Питер.
21. Маджаров, Г. (2016). Промяна на психиката с възрастта. София, Кушовалиев.
22. Макинтайър, К., Депонио, П. (2015). Идентифициране и подкрепа на деца със специфични обучителни трудности: Поглед отвъд етикета или как да оценим детето в неговата цялост. Изток-Запад, Център за приобщаващо образование.
23. МКБ-10. Глава V. Психични и поведенчески разстройства. Световна здравна организация, 2003.
24. Папазова, Е., & Александрова-Караманова, А. (2018). Дименсии на възникващата зрелост и дистрес на идентичността. *Psychological Thought*, 11 (2), 122-137.
25. Силгиджиян-Георгиева, Х. (1998). Аз-концепция и психосоциална идентичност. *Жизненият преход към младостта*. София, Унив.изд. “Св.Кл.Охридски”
26. Славин, Р. (2004). Педагогическа психология. София, Наука и изкуство.
27. Стърнбърг, Р., Уилямс, У. (2014). Педагогическа психология. София, Изток-Запад.
28. Стаматов, Р. (2000). Детска психология, Пловдив, Хермес.
29. Янкулова, Й. (2016). Педагогическа психология. София, Парадигма.
30. Arnett, J. (2014). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens Through the Twenties*. Second edition. Oxford University Press.
31. Jackson, S., Goossens, L. (2006). *Handbook of adolescent development*. New York, Psychology Press
32. Ryan, R. M., Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
33. Shaffer, D., K. Kipp (2014). *Developmental psychology: Childhood and adolescence*, 9th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
34. ESPAD Group (2020). *ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. Luxembourg, Publications Office of the European Union.
35. Inchley et al. (Eds). (2020). *Spotlight on adolescent health and well-being. Findings from the 2017/2018 Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) survey in Europe and Canada*. International report. Volume 1. Key findings. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.